

Příspěvky a diskuze z kulatého stolu: Veřejný prostor pro všechny – o potřebě systémového řešení bezdomovectví

Tento dokument slouží k doplnění výstupů a doporučení z Kulatého stolu o kontext a odborné poznámky. Obsahuje všechny hlavní odborné příspěvky, které zazněly na Kulatém stole, dále citace, a doplnění diskuze z publika. Dokument vypracovali Místní místním. Shrnutí výstupů a doporučení z Kulatého stolu je k dispozici na [webu Místní místním](#).

1. Blok: Lidé bez domova a jejich důstojnost ve veřejném prostoru

Úvodní slovo pořadatele:

Klára Šimáčková Laurenčíková (zmocněnkyně pro lidská práva)

- „Na ulici se ocitají lidé, kteří prožili náročné dětství, kterým se rozpadla rodina. Ze dne na den se mohou ocitnout bez prostředků nebo bez potřebné podpory. Řada z vás, kteří denně pomáháte, víte, co by těmto lidem pomohlo postavit se znovu na nohy a získat důstojné bydlení.“
- K. Š. Laurenčíková zdůraznila potřebu systémové podpory a propojení sociálních služeb, zdravotnictví a bydlení. Vyzdvihla důležitost respektu a důstojnosti vůči lidem bez domova.

Ivana Antalová (radní pro sociální věci a bezbariérovost, Praha 1)

I. Antalová vystoupila za občany Prahy 1 a popsala, že:

- bezdomovectví je velký systémový problém, který dopadá na všechny – občany, turisty i samotnou radnici,
- obyvatelé Prahy 1 jsou pod tlakem overturismu a rostoucích nájmu, kvůli čemuž se sami obávají vystěhování,
- je nutné najít rovnováhu mezi potřebami místních a pomocí lidem bez domova.

Přednesla tři konkrétní příběhy z praxe:

1. **Paní Polka** – žena na vozíku se zraněnou nohou, která měla povolení k dlouhodobému pobytu. Lidé jí pomohli vybrat peníze, aby se mohla přesunout do Vídně, kde pro ni bylo lepší zázemí pro osoby s postižením.
2. **Paní Ingrid** – městská policie nahlásila ženu s píchnutou pneumatikou, podařilo se jí pořídit invalidní vozík.
3. **Pan Šourek** – muž bez domova, po amputaci nohy, s alkoholovou závislostí. Odmítl hospitalizaci a zůstal na Národní třídě. Navzdory snaze veřejnosti a pracovníků sociálních služeb minulý týden zemřel.

„Tohle je téma, které musí být metodicky nastavené. Všichni, kdo v terénu pracujete, musíte mít podporu, abyste v těchto podmínkách mohli pomáhat.“

Video – Jak lidé bez domova vidí veřejný prostor v Praze – ve spolupráci Úřadu Vlády a Místní místním.

Jaroslava Zimulová, žena bez domova – ve spolupráci s Místní místním

Shrnutí příspěvku: Co lidem bez domova chybí ve veřejném prostoru

- Citace: „Lidé bez domova potřebují ohřívárny, úložné prostory, sprchy a WC, protože to je bazální potřeba všech lidí. Vy se můžete jít ohřát domů, my ne.“ Jarka, žena se zkušeností s bezdomovectvím
- Anotace: Rozhovor s paní Jaroslavou Zimulovou, která žije více než 20 let bez domova a dlouhodobě dobrovolnický spolupracuje s Místní místním. Tento příspěvek má připomenout nutnost participativního přístupu: tedy zapojení lidí se zkušeností s bezdomovectvím do tvorby řešení. Jejich pohled je pro města a sociální služby nenahraditelný a umožňuje vytvářet funkční a důstojná opatření.

Konkrétní sdělení příspěvku:

Řečnice sdílela osobní zkušenost se ztrátou bydlení již v 18 letech, kdy byla i s novorozěným dítětem vystěhována z domova.

V současnosti žije ve stanu v lese. Situace není dobrovolná.

Proč je obtížné dostat se z bezdomovectví?

- Absence záchranné sociální sítě výrazně ztěžuje návrat do běžného života.
- Po delším pobytu na ulici narůstají dluhy, klesá sebevědomí, zhoršuje se psychický stav.
- Každodenní řešení základních potřeb (jídlo, místo ke spaní, hygienické podmínky, úschova věcí) bere energii i nadhled.
- Nedostatek teplého oblečení, nemožnost se zahřát, trvalé nachlazení, probouzení v chladu -> V tomto stavu je obtížné podnikat kroky ke změně situace.

Zaměstnání a ekonomické překážky

- Po letech na ulici je získání práce mimořádně těžké.
- Exekuce zabavují většinu příjmů.
- Problémy s hygienou a nemožnost přípravy se do práce vede ke ztrátě zaměstnání.
- Možnosti přivýdělků jsou omezené – sběr železného šrotu vyžaduje účet, flašky nepokrývají potřeby.

Veřejný prostor a jeho bariéry pro lidi bez domova

Hygiena a důstojnost

- Nedostatek veřejných toalet, zejména pro ženy.
- Problémy s přístupem do podniků (kvůli taškám a vzhledu a nutnost nosit všechny osobní věci neustále u sebe).
- Zaniklé veřejné toalety na mince, nabíjecí stanice a Wi-Fi lavičky - tyto prvky by umožňovaly větší soběstačnost lidí bez domova.

Nedostatečné kapacity neziskových organizací

- Poskytují základ (jídlo, sprcha, někdy oblečení), ale nemají kapacity posouvat lidi k bydlení.
- => Veřejný prostor je podle účastnice výrazně nepřátelský k ženám.
- => Nedostatek hygienických možností je ponižující a rizikový.

Návrhy na zlepšení – systémové i praktické

1) Změna postoje společnosti

- Je třeba opustit představu, že bezdomovectví je volba.
- Nefunguje snaha o izolaci lidí bez domova na okraj města – nic neřeší.

2) Bydlení jako základ

- Bez stabilního bydlení není možné řešit dluhy, práci ani zdraví.

3) Veřejný prostor

- Zřídit více sprch, podobně jako dříve na benzínkách; nyní existuje jen několik míst (letišť, hlavní nádraží, Palackého).
- Zavést úschovné skříňky pro osobní věci.
- Zajistit přístup k toaletám, sprchám, úložným prostorům a nabíjení telefonu.
- Umožnit lidem bez domova využívat obchodní centra k základnímu ohřevu; zrušené nabíječky na Floře a Pankráci situaci zhoršují.
- Pokud to nejde, město by mělo zřídit ohřívárny:
 - teplé místo na sezení, možnost nabíjení, případně toalety i v režimu žetonů nebo časového omezení.

Vyzdvihované iniciativy

- Podniky Solidární sítě Místní místním: jsou poocí, protože poskytují zdarma např. záchod a vodu, nicméně nejsou otevřeny nonstop.

Místní místním – Ester Pacltová: Rámec problematiky zjevného bezdomovectví a veřejného prostoru. Jak zlepšit důstojnost všech v našich městech.

Shrnutí příspěvku:

- Citace: „Bezdomovectví je celoevropský systémový problém a měli bychom k němu proto přistupovat s adekvátní vážností. Potřeby lidí bez domova známe, ale v praxi je přehlízíme. Dokud města lidem ve zjevném bezdomovectví nezajistí základní služby jako přístup na toaletu a vodu, nemůžeme po nich chtít, aby důstojně fungovali ve veřejném prostoru, natož aby svojí situaci řešili.“
- Anotace: Příspěvek představuje rámec zjevného bezdomovectví ve vztahu k veřejnému prostoru a ukazuje, proč bez základních veřejných služeb: vody, toalet, hygieny a míst k odpočinku, nemůžeme od lidí bez domova férově očekávat důstojné fungování ani jejich vlastní aktivitu v řešení situace. Na základě dat, evropské praxe a přímé zkušenosti z terénu Místní místním popisuje základní potřeby lidí ve zjevném bezdomovectví, uvede doporučení pro města, a příklad nízkonákladového modelu komunitní infrastruktury Solidární sítě, který doplňuje veřejné služby a snižuje konflikt ve veřejném prostoru.

Konkrétní sdělení příspěvku:

= Veřejný prostor se rozumí: všechna veřejná prostranství (tj. sloužící obecnému užívání) - pro lidi místem, ve kterém se musí pohybovat, veřejný prostor je pro ně nutností a jeho design na ně zásadně dopadá.

- Co je to zjevné bezdomovectví - Jde o lidi, kteří jsou ne jen bez domova, ale dokonce bez střechy. Přespávají na ulici, pod mostem, nádraží, letišť, ve veřejných dopravních prostředcích atd.

- Tento Kulatý stůl se věnuje veřejnému prostoru, proto je důraz na zjevné bezdomovectví - ta nejakutnější forma bezdomovectví. Pro řešení bezdomovectví je samozřejmě potřeba řešit bydlení jako naprostý základ.

DATA (FEANTSA)

- ve zjevném bezdomovectví minimálně 1,287,000 - tedy lidí bez střechy, přímo na ulici, v noclehárnách nebo krátkodobých azylových domech

- 5 % populace EU zažilo bezdomovectví nebo vážné problémy s bydlením Podle FEANTSA počet lidí bez domova stoupá ve většině zemí Evropy

- 16 % populace EU žije pod hranicí chudoby: Chudoba napříč Evropskou unií stagnuje, v roce 2023 bylo v chudobě skoro 71.9 milionů lidí, to je 16 % populace která žije pod hranicí chudoby

SITUACE V ČR - DATA (MPSV)

- lidí bez domova je podle průzkumu MPSV 2022 cca 270 tisíc, těch kteří přespávají na ulici a noclehárnách

- ve zjevném bezdomovectví - je minimálně 18 000. Nepočítali se ale například cizinci nebo lidé na soukromých ubytovnách. Od té doby plošné kontinuální průzkumy o lidech bez domova chybí.

- Podle Platforma pro sociální bydlení, 2024: 1,6 milionu lidí v ČR čelí závažným problémům s bydlením.

- Podle (organizace) Ceny bytů vzrostly za 15 let o 147 %, více než dvojnásobek evropského průměru.

Bezdomovectví je systémovým celoevropským problémem, který se navíc podle odborníků v posledních letech zvětšuje.

CO JE POTŘEBA? plošná a kontinuální data o lidech bez domova a nastavení adekvátní podpory.

PRŮZKUM MÍSTNÍ MÍSTNÍM

- kvantitativní průzkum s bezmála 200 lidmi v Praze a Brně, doplněn o kvalitativní rozhovory.
- Výsledky: [Průzkum je k dispozici zde](#). Hlavní shrnutí:
 - 1) Lidé bez domova v Praze a Brně nejvíce potřebují tyto služby:** jídlo, vodu/horký nápoj a oblečení/boty, nabíjení telefonu a Wi-Fi, hygienické potřeby a toaletu.
 - 2) V Praze akutně chybí:** praní prádla, sprcha a toaleta.
 - 3) Největší překážky pro lidi bez domova jsou** předsudky a stereotypy ze strany společnosti. Lidé bez domova udávají jako další bariéry ve veřejném prostoru a obecně: chybějící základní infrastrukturu ve městech a chybějící pocit bezpečí.

NÁSILÍ NA LIDECH BEZ DOMOVA

- Ač se o tom mluví jen nárazově, lidé bez domova zažívají mnoho forem násilí a mezi nimi i to předsudečné, z důvodu toho, že jsou bez domova. Je důležité zmínit, že je to nepřijatelné a měli bychom se tím zabývat.
- Příklad: alarmující případ mučení a trýznění lidí bez domova v obchodním domě v Praze
- Tématu se věnuje knížka MM o předsudečném násilí s důrazem na zranitelné skupiny - [ke stažení zde](#).

DOBRÁ PRAXE: Solidární síť Místní místním

- Solidární síť Místní místním, která spojuje podniky otevřené lidem v nouzi v nabízení základních služeb zdarma.
- Dle našeho průzkumu 2025 je zde přínos základních služeb zdarma jako nabízí v Praze a Brně Solidární síť Místní místním.
- Lidé bez domova vidí benefity hlavně v tom, že díky možnosti dostat v přívětivých podnicích čaj nebo posezení a internetu, mají snazší přístup k **hledání práce a mohou ušetřit, což vede k samostatnosti a znovuzáčlenění**.

DOBRÁ PRAXE: Toalety v podniku Solidární sítě vs veřejné toalety

- Příklad: podpořit toalety v podniku Solidární sítě - tzn to, aby byly nabízeny všem, včetně lidí bez domova, by stálo cca 5000.- měsíčně na podnik. Tj za rok 60 tisíc.
- oproti tomu: výstavba nové toalety stojí cca 1,5 mil. a to bez čištění, rizik atd., provoz úklid, řešení vandalismu atd. může být dalších až 50 000.- měsíčně. tedy ročně 2 100 000.- Kč
- Toy Toy - pronájem na týden je cca 3100 Kč (firma johny servis) - tj. cca 161 200.- a to bez úklidu a pořešení rizik.
- => Tj. řešení Solidární sítě je ročně cca 3x levnější než jen nejméně standardní toaleta a 35x levnější než kamenné toalety.

Poznámky z publika:

Iva Kuchyňková (Charita)

- šatníky a prádelny opravdu chybí – chybí pánské oblečení, spodní prádlo a ponožky,
- je třeba řešit přístup k pitné vodě pro lidi na ulici,
- na jedno pracovní místo je až 250 žádostí, což ukazuje na těžkou zaměstnatelnost,
- upozornila, že nikdo nechce být na ulici dobrovolně – i lidé, kteří si vyřídí dávky a začnou znovu, se tam často mohou ocitnout zpět.

Další problémy:

- lidé v noclehárnách nemají nárok na příspěvek na bydlení – musí si žebrať 150 Kč denně, aby měli kde přespat,
- chybí bezplatný přístup k internetu, který by pomohl s hledáním práce a komunikací,
- důležitá je podpora projektů jako Nový Prostor.

Filip Škuta (Nový Prostor)

P. Škuta navázal:

- chybí navazující služby a možnost dlouhodobé podpory,
- projekt Nový Prostor sice nabízí možnost vydělat si peníze, ale lidé často vypadávají, protože:
 - nemají kde se osprchovat, upravit nebo vyspat,
 - v zimě je práce v terénu pro ně fyzicky nemožná,
 - nejsou zde rychlé možnosti ubytování,

„My jim sice dáme příležitost si vydělat, ale nemůžeme jim nabídnout bydlení. Chybí možnost ‘Housing First’, tedy rychlého bydlení.“

Upozornil také na nemožnost pronájmu:

- získat běžné nájemní bydlení je „naprosté sci-fi“,
- vyžadované zálohy a kauce (např. 60 000 Kč za tři nájem dopředu) jsou pro lidi po ulici nedosažitelné.

Natálie Pazderová (Ministerstvo práce a sociálních věcí)

- Jsou ochotni brát doporučení z tohoto kulatého stolu v potaz.
- Na konci tohoto roku budou k dispozici nová data za rok 2025, která pomohou lépe zmapovat situaci v oblasti bezdomovectví.
- Cílem je propojit sociální a bytovou politiku tak, aby pomoc byla koordinovaná a efektivní.

Aleš Strnad (Naděje)

- „Nemáme vůli neustále čekat, až se něco stane.“
- Přestože se občas něco málo posune, **chybí systémové řešení**. Každý malý krok je sice dobrý, ale nestačí.
- Největším selháním je podle něj Ministerstvo práce a sociálních věcí, které problematiku lidí bez domova nebere dostatečně vážně. Je nutné, aby téma bezdomovectví bralo MPSV jako prioritum ale nikdy je tak nevnímali.
- Zřízení nízkoprahových hygienických center stojí opravdu hodně času – je to otázkou několika let, proces je pomalý a komplikovaný.
- „Bez systémového řešení na národní úrovni se neposuneme. To, co řešíme, jsou přímé důsledky nečinnosti institucí.“
- Politická vůle je klíčová - vybudování nového centra je vždy politické rozhodnutí, které naráží na odpor části veřejnosti.
- Solidarita společnosti je nízká, přesto je potřeba o ni usilovat a téma nepřestávat otevírat.

Veronika Opletalová (Armáda spásy)

- Velkou část práce tvoří řešení sousedských vztahů – právě do této oblasti směřuje mnoho energie pracovníků i organizací.
- Před politiky i veřejností je nutné neustále obhajovat existenci center, která pomáhají lidem bez domova.
- Často se objevují stížnosti veřejnosti na přítomnost těchto lidí, jejich vzhled nebo chování.
- Pracovníci jsou pod silným tlakem, často se od nich očekává, že budou lidi z ulice „odklízet“.
- Je nezbytné kultivovat veřejnou debatu o bezdomovectví a pracovat s postoji společnosti.

2. Blok: Infrastruktura a funkčnost veřejného prostoru

Architekti bez hranic – Kateřina Volková: Lidé bez domova a nástrahy veřejného prostoru. Konkrétní praxe a urbanistická řešení.

Shrnutí příspěvku:

- Citace: Kvalitní veřejný prostor je vizitka města. Na co se při navrhování zaměřit, jaké jsou možnosti a co od veřejného prostoru chtít, aby fungoval dobře pro všechny, zejména pro ty nejzranitelnější?
- Anotace: Je poměrně jasné, co od kvalitního veřejného prostoru potřebujeme, a je proto důležitá koordinace v zadávání zakázek tak, aby veřejný prostor mohl lidem z různých sociálních skupin život usnadňovat a nestával se naopak překážkou při návratu do běžného života. Z kvalitního a dobře navrženého veřejného prostoru totiž benefituje celá společnost.

Konkrétní sdělení příspěvku:

- Do urbanismu a územního plánování patří i téma bezdomovectví – zejména koncepty Housing First, sociální bydlení a inkluzivní veřejný prostor.
- Architektura a plánování měst mohou významně pomoci, pokud se zaměří na základní lidské potřeby: mikroklima, přístup k vodě, hygieně a technologiím.
- „Z dobře navrženého veřejného prostoru benefitujeme nakonec úplně všichni.“
- „Všichni oceníme, pokud si budeme moct ve městě doplnit lahve s vodou.“

Hlavní principy inkluzivního veřejného prostoru:

1. Mikroklima a zelená infrastruktura
 - Otázka mikroklimatu určuje, jak se lidem ve městě žije – zda dokážeme zvládat extrémní výkyvy počasí.
 - Lidé bez domova si nemohou koupit klimatizaci ani únik do klimatizovaných prostor.
 - Kvalitní zeleň a stín jsou zásadní nejen pro lidi bez domova, ale také pro seniory, děti i běžné obyvatele města.
2. Inspirace ze zahraničí
 - Barcelona: tzv. *klimatické útulny* – místa s pitnou vodou a chladem, dostupná v pěti minutách chůze.
 - Vídeň: tzv. *Winter Pockets* – vyhřívané přístřešky pro chladné období.
 - Hamburk: pojízdný autobus s možností sprchy a základní hygieny.
 - Milán: veřejné sprchy a umývárny (*Docce Pubbliche*) zdarma, včetně základních hygienických potřeb.
 - Lisabon: uzamykatelné skříňky ve veřejném prostoru, kde si lidé mohou bezpečně uložit osobní věci – využívá je i široká veřejnost.
3. Základní vybavenost veřejného prostoru
 - Pítka a přístup k pitné vodě – naprosto zásadní, nejen pro lidi bez domova.
 - Veřejné sprchy a toalety – mohou zásadně zlepšit komfort a důstojnost lidí na ulici.
 - Přístup k internetu a technologiím – nezbytný pro hledání práce a bydlení. Řešení jsou jednoduchá a levná; některé země, a to i ty chudší, jako např. Mexiko a Rumunsko, je už zavedly.
 - Bezpečná místa pro uložení majetku – pomáhají lidem bez domova žít stabilněji a důstojněji.
4. Problém nepřátelské architektury
 - Veřejný prostor často lidi bez domova vylučuje – např. lavičky s hroty či bariéry, které znemožňují sezení nebo odpočinek.
 - Taková opatření negativně dopadají nejen na lidi bez domova, ale i další skupiny – seniory, rodiče s dětmi či nemocné.
 - Je potřeba navrhovat veřejný prostor, který nikoho nevylučuje, ale naopak naplňuje potřeby všech obyvatel města.
 - „Je to součástí dobře vybaveného prostoru, který slouží nám všem.“

Potřeba koordinace a změny myšlení

- Řešení známe. Je nutná koordinace městských částí, práce s daty a výzkumy, spolupráce s neziskovým sektorem a sociálními vědami.
- V severských městech funguje úzké propojení urbanismu, sociálních služeb a datové analytiky – to přináší lepší výsledky.
- „Často se schází desítky lidí, ale výsledek bývá represivní. Chybí nám inkluzivní myšlení.“
- Je potřeba diskutovat hodnotové nastavení, do kterého své rozhodování vkládáme.
- Co je potřeba: Spolupráce expertů, politiků, i lidí, kteří žijí realitu ulice, přináší úplně jiná a funkční řešení.
- Starostové a městské části mohou být příkladem dobré praxe – inspirovat ostatní k udržitelnému a solidárnímu přístupu a spolupracovat s neziskovým sektorem.
- Proč to v zahraničí jde: Práce s daty, spolupráce se sociálními vědami a skupinami obyvatel (komunitní participativní přístup).

Praha 7 – Jan Čižinský: Veřejný prostor z pohledu městské části. Zajištění bezpečnosti pro všechny, ale i důstojnosti lidí bez domova.

Citace: „Potřebujeme změnu zákona, aby se domovská obec opravdu podílela na znovuzabydlování těch nezranitelnějších.“

- Praha 7 je výrazně zatížená svou polohou v centru města i umístěním velkokapacitních zařízení pro lidi bez domova (např. loď Hermés). Konfliktů je velká řada. Podpora MPSV, resp. ÚP na podporu práce lidí bez domova má být zrušena. Jednáme o tom nyní s ministerstvem.
- „Všichni si uvědomujeme, že dnes řešíme především důsledky, nikoli příčiny bezdomovectví.“
- Český systém sociální pomoci je postaven především na principu trvalého bydliště – u lidí bez domova to ale často nefunguje, což komplikuje přístup k podpoře.

Bytová politika Prahy 7

- Městská část má funkční systém prevence ztráty bydlení.
- Pomáhá s programem Housing First, s podporou lidí v přechodu do stabilního bydlení.
- V rámci městské části funguje také humanitární fond, který umožňuje pomoci například s kaucí při nájmu.
- Spolupráce s organizacemi jako Česká asociace streetwork, CSSP a 7U s.r.o. – zapojení lidí bez domova například do úklidových prací v městské části.
- Na Praze 7 působí Odbor pro sociální začleňování, který zajišťuje koordinaci těchto aktivit.

Lokální intervence a spolupráce

- Příkladem je Trubačova ulice, kde v minulém roce vznikl problém, který se podařilo vyřešit díky spolupráci městské části, CSSP a sociálních služeb.
- „Ukázalo se, že když se hledá kreativní řešení v konkrétním místě, dá se problém zvládnout.“
- Čižinský zdůraznil potřebu decentralizace intervencí:
 - „Spoustu věcí děláme, ale často tiše, protože voliči by to mohli vyčítat.“
 - „Pokud mají být opatření účinná, musíme mít hustší síť lokálních intervencí – a to nejen v centru, ale napříč městy.“

Apel na spravedlivé rozložení odpovědnosti

- „Nemůžeme všechno řešit jen v několika městských částech. Je potřeba, aby všechny samosprávy nesly svůj díl odpovědnosti.“
- Volá po systémovém přístupu státu, který by motivoval obce a města aktivně řešit problematiku bezdomovectví – podobně jako v jiných oblastech (např. školky – platí se těm obyvatelům, které nemají přístup ke školce).
- „Stejně jako stát motivuje obce, aby zřizovaly školky a školy, měl by nastavit i mechanismus podpory v oblasti bydlení a bezdomovectví.“
- P. Čižinský navrhl, aby vznikl zákon, podle něhož by náklady na pomoc lidem bez domova nesly obce podle místa jejich trvalého bydliště.

- V praxi by tak obec zvažovala, zda raději zaplatí podporu jinde, nebo nabídne vlastní řešení.
- Tento model by mohl motivovat více měst k aktivní práci s lidmi bez domova.
- Apel: decentralizace intervencí: „Najdeme místo pro sprchy a nabíječky, ale nemůžeme to dělat sami.“

Poznámky z publika:

Martina Zikmundová (ČAS – Česká asociace streetwork)

„Příklad dobré praxe je pro mě kombinovat zaměstnání v propojení s intenzivní podporou včetně sociální práce.“

- Lidé bez domova nechtějí být závislí na systému. To, co víme, že chtějí, je osamostatnit se.
- Exekutoři jsou obrovská zátěž pro zaměstnavatele.
- Azylové domy – nikde není psáno, že lidé bez domova tu mohou být maximálně rok, ale zpravidla se to tak nastavuje.

IPR – Vojtěch Luxemburk: Zveřejnění výstupů analytické a rešeršní části koncepce přístupnosti veřejných toalet.

Shrnutí příspěvku:

- Citace: „Je důležité propagovat používání veřejné toalety jako samozřejmost a dosáhnou toho, aby byly toalety veřejným míněním vnímané jako čisté, funkční a bezpečné místo.“
- Anotace: Funkční veřejné toalety jsou jedna z podmínek, která umožňuje důstojný pobyt ve veřejném prostoru. Je to služba, která zpřístupňuje město pro všechny.

Konkrétní sdělení příspěvku:

Analytická část – veřejné toalety ve městě

- Průzkumu se zúčastnilo 1000 respondentů.
- **„Pražská infrastruktura služeb je nedostatečná. Pouze 11 % obyvatel je spokojeno s dostupností a kvalitou veřejných toalet.“**
- Přesto Praha vynakládá na toalety nemalé peníze.
- Provoz toalet není finančně výnosný, proto o něj většina subjektů nemá zájem.
- Přesto jsou lidé podle průzkumu ochotni platit cca 10 Kč za použití čisté toalety.
- Čistota je zásadním faktorem – pokud toalety nejsou udržované, lidé je nepoužívají vůbec.

Toalety jako základ důstojnosti

- Systém vylučuje nějaké skupiny obyvatel, které ale někde fungovat musí.
- Přístup k čisté toaletě představuje **základní bod pro zlepšení životní situace lidí bez domova.**
- Kvalitativní rozhovory ve spolupráci s Armádou spásy potvrdily, že:
 - Čistota a dostupnost toalet jsou vnímány jako klíčová součást důstojnosti.
 - Lidé bez domova se často musí rozhodovat, zda utracet za jídlo nebo za toaletu.
 - Bezplatné toalety by měly pozitivní dopad na celkovou kvalitu života ve městě. Budou totiž o to více využívány. Za 1 úklid umožníme více lidem je používat. IPR s tímto bude dále pracovat.

„Toalety musí být vnímány jako čisté a bezpečné místo, aby o nich uživatelé uvažovali. Toalety jsou důležité také pro lidi bez domova. Veřejné toalety a základní hygiena, kterou poskytují, představují základní výchozí bod pro zlepšení jejich situace.“

Zahraniční inspirace:

- Berlín:
 - Vypracovaná koncepce veřejných toalet – část zdarma, část s bezhotovostní platbou.
 - Náklady na údržbu jsou stejné, ale systém je dlouhodobě udržitelný.
 - [Nette Toilette](#)
- Velká Británie:
 - *Community Toilet Scheme (CTS)* – město platí podnikům měsíční částku, aby veřejnost mohla využívat jejich toalety.
 - Toalety v restauracích a kavárnách jsou využívány dvakrát častěji než ty v metru.
- Rotterdam:
 - Propojování města s majiteli fitness center pro zajištění přístupu k hygienickému zázemí (sprchy).
- Genderový aspekt:
 - V Nizozemsku a Dánsku jsou veřejné pisoáry často vylučující pro ženy.
 - Zvažuje se zavedení „dámských pisoárů“ a inkluzivního designu.

Návrhy opatření a výhled

- „Berme jako samozřejmost, že chceme toalety a město je musí zajistit.“
- Návrh **opatření pro magistrát** má být předložen **do září–listopadu 2026**.
- Analytická část bude zveřejněna na stránkách IPR Praha: [je k dispozici zde](#).

3. Blok: Zdraví lidí bez domova a bezpečnost pro všechny

Medici na ulici – Jasmína Branná a David Tichý: Ošetřování lidí bez domova na ulici. Co je potřeba ve zdravotně-sociální sféře a jak to souvisí s veřejným prostorem

Shrnutí příspěvku:

- Citace: „Lidi bez domova a v sociálním vyloučení mají právo na stejnou kvalitu zdravotní péče jako kdokoliv jiný. Dokud stát nezajistí systémové řešení, jeho pozici musí suplovat medicí a dobrovolnické organizace.“
- Anotace: Příspěvek představí práci spolku Medici na ulici, uvedl hlavní argumenty pro rozvinutí street medicine (pouliční medicína) v ČR v porovnání se zahraniční, již existující, praxí. Bezdomovectví ve veřejném prostoru a nedůstojnost v rámci ošetřování klientů v terénu jsou úzce související témata, která nelze řešit izolovaně. Příspěvek se bude taktéž týkat bariér na obou stranách poskytování zdravotní péče pro lidi v sociálním vyloučení. V neposlední řadě se dotkl nejisté budoucnosti působení spolku a jeho limitů v souvislosti se stoupajícím počtem lidí bez domova a s pokračující absencí ukotvení street medicine v právní úpravě.

Konkrétní sdělení příspěvku:

- V roce 2025 poskytl Medici na ulici 3380 ošetření (oproti 2256 v roce 2024 a 1075 v roce 2021).
- Tým tvoří převážně studenti medicíny a přidružených oborů.
- Nejsou poskytovateli zdravotních služeb – jde o dobrovolnickou, nízkoprahovou, bezplatnou aktivitu.
- Působí v Praze, Brně, Plzni, Hradci Králové a Olomouci.
- Spolupracují s organizacemi, např. Naděje.
- Většina ošetření probíhá ve veřejném prostoru – přímo tam, kde lidé žijí.

Princip „Street Medicine“

- „Dokud budou lidé spát na ulicích, pod mosty nebo podél řek, budeme jim poskytovat zdravotní péči přizpůsobenou jejich realitě.“
- Příklad dobré praxe: Koncept street medicine je běžný v USA, Kanadě, Rakousku nebo Německu.

- **V Česku však neexistuje právní rámec, který by tento typ péče (pouliční medicínu) umožňoval.**
- Studenti nemohou být registrovanými poskytovateli zdravotní péče, a přesto reagují na reálnou mezeru v systému.
- Chybí i začlenění tématu sociálního vyloučení a bezdomovectví do výuky na lékařských fakultách (výjimkou je 3. LF UK).

Proč je zavedení street medicine nezbytné

- **Enormní nárůst počtu lidí bez domova** v posledních letech.
- „Musíme počítat s tím, že ti lidé (lidé bez domova) budou přibývat a že to musíme začít řešit hodně rychle.“
- „Počty lidí, co potřebují naší péči, rostou, a my už se dostáváme na hranice svých možností.“
- Bezdomovectví je **problém celé společnosti**, nikoliv jen „malé skupiny lidí“.
- Výrazný nedostatek chronických lůžek (ne jen těch akutních) a zařízení následné péče – problém nejen pro lidi bez domova, ale i pro běžné pacienty.
- Začarovaný kruh zdravotní péče:
 - Lidé bez domova se často vrací do nemocnic s komplikacemi.
 - Opakované hospitalizace jsou finančně mnohem nákladnější než řešení příčin sociálního vyloučení a zavedení pouliční medicíny.

Bariéry v českém systému

- **Nedostatečné zakotvení v legislativě** – street medicine není definována v zákoně o zdravotních službách.
- Neexistuje systém pojištění, který by tuto formu péče pokrýval.
- Organizace jako Medici na ulici či Nemocnice sv. Kříže na Žižkově nejsou a ani nemohou být registrovanými poskytovateli zdravotní péče.
- Street medicine v ČR funguje pouze jako nezávislé spolky bez aktivní účasti atestovaných lékařů.

Limity současné praxe

- Dobrovolníci **nemohou dlouhodobě suplovat práci lékařů** pro několik tisíc lidí.
- Pomoc je omezená v létě (kvůli menší dostupnosti personálu a financí).
- Problémy:
 - Nejisté financování a chybějící systémová podpora.
 - Rozšířené předsudky – jak ve společnosti, tak mezi samotnými lidmi bez domova.
 - Nedostatečná edukace veřejnosti o sociálních a zdravotních souvislostech bezdomovectví.

Výzvy a doporučení

- Je nutné **institucionalizovat street medicine** – vytvořit **právní rámec a finanční podporu** pro terénní zdravotní programy.
- Zavést vzdělávací moduly o sociálních determinantách zdraví na lékařských fakultách.
- Podporovat mezioborovou spolupráci (sociální pracovníci, zdravotníci, města, neziskové organizace).
- „Zavedení terénních zdravotních programů, které poskytují přímou péči, je nezbytné, pokud chceme řešit příčiny, a ne jen důsledky.“

NADĚJE – Jakub Dutka: Zdraví lidí ve zjevném bezdomoví, dostupnost zdravotní péče a jejich vliv na veřejný prostor

Shrnutí příspěvku:

- Citace: „NADĚJE realizovala dvouletý výzkum, kterou bude vydávat na začátku prosince pod názvem Zpráva o zdraví lidí bez domova a (ne)dostupnosti zdravotní péče. Ukazuje ucelený a aktuální pohled na zdravotní stav lidí bez domova v České republice a na překážky, které jim brání v přístupu ke zdravotní péči. Výzkum mimo jiné ukazuje, že zlepšení dostupnosti zdravotní péče pro

lidí bez domova nelze dosáhnout bez hlubší spolupráce mezi zdravotnickým a sociálním sektorem. Klíčová je vzájemná edukace profesionálů, porozumění možnostem a limitům jednotlivých služeb a respekt k odlišnostem klientů/pacientů.“

- Anotace: Příspěvek představil výsledky aktuálního a nově publikovaného výzkumu "Zprávy o zdraví lidí bez domova a (ne)dostupnosti zdravotní péče", do kterého byli zapojeni lidé bez domova, sociální pracovníci a profesionálové z řad zdravotníků. Ukáže hlavní systémové bariéry, nejzranitelnější okruhu lidí bez domova, možné návrhy řešení, vše v kontextu dopadu na veřejný prostor.

Konkrétní sdělení příspěvku:

Data: výzkumná zpráva (poznatky z let 2024 a 2025) - bude vydána na přelomu 11/12 2025: [K dispozici zde](#). Využívá tři zdroje dat:

- klienti a pacienti NADĚJE
- terénní výzkum (polostrukturované rozhovory)
- 2x sčítání lidí bez domova se specifickými potřebami
- ambulantní zdravotní péče všeobecného praktického lékařství, zubního lékařství, gynekologie a porodnictví

EFEKTIVITA:

- nízkoprahovost, propojení sociální a zdravotní složky
- poprvé navštívilo ordinaci v r. 2024 celkem 467 pacientů

SPECIFIKA:

- zastoupení dg., odlišná struktura výkonů
- cizinci, „nárazoví“ pacienti, časové nároky péče
- data terénního výzkumu (primáři z odd. psychiatrických nemocnic, internista, adiktoložka, další zdravotníci a sociální pracovníci)

ČETNOST

- 5–30 % lidí bez domova hospitalizovaných na lůžkových odděleních psychiatrických nemocnic
- NEDOSTUPNOST AMBULANTNÍCH SLUŽEB

„Postrádáme data. Je tu spousta hypotéz, kolik lidí bez domova má zároveň duševní onemocnění.“

Zvlášť zranitelní lidé a lidé se specifickými potřebami:

CIZINCI

- vysoké procento (až 27,5 % v MB)

ŽENY

- bezpečí, těhotenství, mateřství

LIDÉ SE SPECIFICKÝMI POTŘEBAMI

- Lidé v nouzi odkázáni z důvodu svého věku, dlouhodobé nemoci, snížené soběstačnosti či fyzického handicapu ve vyšší míře na pomoc druhých
- Potřebují pobytové služby, které v sobě kombinují sociální i zdravotní složku péče, jako jsou domovy seniorů či domovy se zvláštním režimem, popřípadě jiné, u nás prozatím nerozšířené možnosti dlouhodobé podpory.
- Četnost: -provedeno bylo 2 sčítání (Kláštrec n. O., Liberecko-jablonecká aglomerace)
- použity dvě různé metody
- potvrzena naléhavost systémového problému - zde se ukázalo největší selhání systému: Je to jeden z nejzávažnějších problémů lidí bez domova s ohledem na veřejný prostor.

BARIÉRY:

- „kam s ním“ – trápí jak sociální sféru, tak i zdravotníky
- další bariéry identifikovány zejména v rámci terénního výzkumu
- VYSLEDOVANÉ JAKO VÝZNAMNÉ:

- nedostatečná informovanost zdravotnického a sociálního sektoru o sobě navzájem, o možnostech péče

DOPORUČENÍ:

- Výzkum ukazuje, že zlepšení dostupnosti zdravotní péče pro lidi bez domova nelze dosáhnout bez hlubší spolupráce mezi zdravotnickým a sociálním sektorem.

- Zásadní je vzájemná edukace profesionálů, porozumění možnostem a limitům jednotlivých služeb a respekt k odlišnostem klientů/pacientů.

Sananim – Aleš Herzog (v zastoupení kolegyně: Markéty Limpouchové): Jak řešit obavy / konflikty s lidmi se závislostí ve veřejném prostoru? Současná situace – proměna drogového trhu v Praze

Shrnutí příspěvku:

- Citace: „Část obtíží s lidmi užívajícími drogy ve veřejném prostoru lze řešit rozšířením substituční léčby a zvýšením počtu kontaktních center. Pomohlo by také legální stanování na magistrátních pozemcích za definovaných podmínek.“
- Anotace: Příspěvek vycházející ze zkušeností a pohledu terénních pracovníků se zaměřuje na tři okruhy problémů souvisejících se skupinou lidí injekčně užívajících drogy:
 - Otevřený drogový trh v Praze s jeho negativy, vývoj a možná řešení
 - Trendy bydlení lidí injekčně užívajících drogy (z bytů na squaty, pak do stanů a ze stanů do tramvají) a co s tím
 - Lidé v nejzoufalejší situaci (lidé na ulici nevítaní) a jak jim (i společnosti) pomoci

Konkrétní sdělení příspěvku:

- Za posledních dvacet let došlo k výraznému ústupu viditelného drogového trhu z centra Prahy.
 - Dříve byla hlavními místy Národní třída, Kaprova ulice, Bertramka, Nádraží Knížecí či Palmovka, kde denně nakupovalo drogy až 1 000 lidí.
- Dnes se drogový trh rozpadl a rozptýlil, koncentrace je nižší:
 - Záchraná sanitka, která tehdy měla 161 kontaktů za 4 hodiny, dnes zaznamenává průměrně 41 kontaktů.
 - Např. na Andělu se aktuálně objevuje přibližně 200 lidí spojených s užíváním drog.

Negativní dopady koncentrace drogového trhu

- Veřejně nevhodné chování: aplikace drog na veřejnosti, konflikty a hádky, znečištění prostoru.
- Dle městské policie i terénních pracovníků koncentrace uživatelů drog snižuje subjektivní pocit bezpečí obyvatel.
- Důvody, proč se lidé koncentrují na určitých místech:
 - pocit bezpečí, zvyklost, dostupnost služeb či možnosti přístupu k substituční léčbě.

Možnosti řešení problémů spojených s drogovým trhem

1. Substituční léčba

- Je naprosto zásadním nástrojem pro omezování černého drogového trhu.
- Ideální forma: denní kontrolovaný výdej metadonu či buprenorfinu.
- V roce 2023 bylo v celé ČR 483 pacientů léčeno metadonem a 1 410 buprenorfinem, přestože se odhaduje, že v Praze je kolem 5 800 lidí závislých na opiátech.

2. Síť kontaktních center a mobilních služeb

- Pražská síť kontaktních center je nedostatečná: místo plánovaných 9 center fungují aktuálně pouze 2, s výhledem na vznik dalších tří.
- Rozproštění služeb a prodloužení jejich provozní doby pomáhá rozptýlit koncentraci uživatelů drog a snížit tlak na jednotlivé lokality.

3. Opatření ve veřejném prostoru

- Pomohlo by: Úprava veřejného prostoru (např. mobiliář, lavičky, osvětlení, dohledová služba, přítomnost policie).
- Bylo by potřeba zřídit: Aplikační místnosti – jejich zřízení pomůže. Znamenají stálé i mobilní prostory určené k bezpečné aplikaci drog, kamenné i mobilní.
- Bylo by potřeba zřídit: „Mokré“ nebo „vlhké“ kontaktní centra – místa umožňující kontrolované a tolerované užívání alkoholu.
- Trestněprávní opatření – zákaz konzumace na veřejnosti, probační dohledy apod.

„Jistější bydlení má jen 26 % našich klientů a ta situace se horší. Zbytek je ve zjevném bezdomovectví.“

Trendy bydlení lidí užívajících drogy

- V 90. letech pocházela velká část závislých z romských komunit z oblastí jako Bertramka, Karlín, Žižkov či Nusle.
- Od roku 2008 dochází k postupnému stěhování těchto rodin do okrajových částí Prahy, Středočeského a Ústeckého kraje. Důvody:
 - růst cen bydlení, změny v bytové politice městských částí,
 - finanční krize roku 2008,
 - úbytek ubytoven a nízkonákladového bydlení.

Možnosti řešení bydlení

- **Pražská zimní humanitární opatření a covidová nouzová ubytování** slouží jako inspirace pro krizové ubytování.
- Nouzové kolonie lze chápat jako historickou tradici Prahy – přechodné, ale funkční řešení.
- Klíčová je rovnováha mezi ideálním konceptem (např. Housing First) a pragmatickými krátkodobými opatřeními.

Lidé v nejzoufalejším stavu

- Tvoří malou část populace užívající drogy či alkohol, ale jsou nejviditelnější a nejzranitelnější.
- Tito lidé:
 - výrazně omezují pohyb, zůstávají trvale ve veřejném prostoru,
 - často žijí, spí i vykonávají hygienu na ulici,
 - jejich situace vyvolává bezmoc jak u veřejnosti, tak u policie i pomáhajících služeb.

Pomoc lidem v nejzoufalejším stavu

1. Case management

- Jednotlivé případy vyžadují intenzivní case management a vytváření týmů napříč službami (zdravotní, sociální, bezpečnostní).
- Vhodné pro klienty, kteří jsou pro systém nejnáročnější.

2. Spolupráce a týmová práce

- Propojování týmů z různých organizací a institucí.
- Aktivace vrstevnického potenciálu – zapojení lidí s vlastní zkušeností do pomoci ostatním.
- Pokusit se pomoci i lidem v nejnáročnějších situacích – by měla být hlavní hodnota.

3. Praktická pomoc v terénu

- Zajištění základních potřeb – oblečení, hygiena, potraviny, přístup ke zdravotní péči přímo v terénu (na ulici).
- Technologické inovace – např. sledovací zařízení pro rizikové klienty.
- Vícestranné kontakty – formální dohody mezi klientem, službami a policií, které nastavují jasná pravidla spolupráce.

Zimní humanitární tým

- Zahrnuje dispečink a terénní výjezdy v krizových měsících.
- Spolupracuje se zdravotnickými zařízeními, městskými službami a neziskovým sektorem.
- Cílem je minimalizovat ztráty na životech v zimním období a zároveň udržet kontakt s lidmi, kteří odmítají standardní formy pomoci.

Finální citace některých organizátorů a řečníků akce:

„Situace ve veřejném prostoru nás velmi trápí, protože se dlouhodobě v rámci centra metropole podílíme na jeho správě a koordinaci. I proto jsme tuto diskuzi iniciovali a jsme opravdu velmi rádi, že se jí v takovém rozsahu a duchu a navíc na půdě Úřadu vlády podařilo uskutečnit. Veřejný prostor patří všem a věříme, že společným dialogem odborníků, samospráv i lidí se zkušeností s bezdomovectvím můžeme hledat cesty k městu, které je skutečně přívětivé a důstojné pro každého. Pro zásadní změnu jsou však nezbytné systémové kroky – a těch můžeme dosáhnout jen ve široké spolupráci. Děkuji ještě jednou všem, kteří se zapojili.“

Monika Vlková, spoluorganizátor kulatého stolu, Sdružení Nového Města pražského

„Velké poděkování všem, kdo pracují ve službách. V rámci veřejného prostoru nám chybí inkluzivní mindset. Prvně jdeme do řešení represe. Potřebujeme dělat právě toto: scházet se v rámci různých aktérů a kultivovat dialog. Formát kulatého stolu je důležitý.“

Klára Šimáčková Laurenčiková, zmocněnkyně vlády pro lidská práva

„Funkční veřejné toalety představují jednu ze základních podmínek, abychom ve veřejném prostoru mohli všichni důstojně fungovat.“

Vojtěch Luxemburk, Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy (IPR)

„Lidé bez domova potřebují ohřívačny, úložné prostory, sprchy a WC, protože to je bazální potřeba všech lidí. Vy se můžete jít ohřát domů, my ne.“

Jarka, žena se zkušeností s bezdomovectvím

„Počty lidí, co potřebují naši péči, rostou, a my už se dostáváme na hranice svých možností. Zavedení terénních zdravotních programů, které poskytují přímou péči, je nezbytné, pokud chceme řešit příčiny, a ne jen důsledky. Musíme počítat s tím, že ti lidé (lidé bez domova) budou přibývat a že to musíme začít řešit hodně rychle.“

David Tichý, Medici na ulici

„Bezdomovectví je celoevropský systémový problém a měli bychom k němu proto přistupovat s adekvátní vážností. Potřeby lidí bez domova známe, ale v praxi je přehlížíme. Dokud města lidem ve zjevném bezdomovectví nezajistí základní služby jako přístup na toaletu a vodu, nemůžeme po nich chtít, aby důstojně fungovali ve veřejném prostoru, natož aby svojí situaci řešili.“

Ester Pacltová, Místní místním